

Akleden Şair

"Öyle sanıyorum ki bu, sizinle olan, bundan sonra da devam edecek bir hukukun ilk adımı..." Bireysel olarak İslâmlaşma sürecimde Malatya, Malatya diye açabileceğim parantezin içinde de hep hayır ile anacağım kişilerden birisi yukarıdaki sözlerin sahibi Metin Önal Mengüşoğlu'dur. Kendisine Ağabey diye hitap ettiğim bir şair, münevver O. Benim için en mühimi de bu hitabımın kabul gördüğünü, iğreti durmadığını hissetmem, hatta görmemdir diyebilirim. Yıllar önce bir tanışma sohbetinde, söze yukarıdaki cümlelerle başlamıştı ve o günden sonra dediği gibi de oldu. O'na, hem fikirsiz hem de çok yönlü yakınlığım arttı. Sıklıkla vurguladığı, kalbin eylemi olarak tanımladığı akletme fiilini kesb etmemde O'nun katkısı büyük. Lakin bu akletme fiili, kitaplarla, makalelerle sınırlı, biraz da aydınlık okur arasında oluşturulan o soğuk ilişki düzeyinde gerçekleşmiyordu. O'nun tarzıyla ilişkili olarak, olması gerektiği gibi gelişen bir akletme türü bu. Hikmet, samimiyet ve içtenlikle yoğrulmuş. Zaten kendisi de akletme fiilini, kalbe nispet ederken, duygu ve düşünce ayrışmasından uzak tutarak konunun anlaşılması gerektiğini söylüyordu. Bu yaklaşım düalist bakıştan uzaklaşarak daha kuşatıcı, daha etkileyici bir yaklaşımın doğmasını sağlıyordu. O'nu akleden şair kılan bu yaklaşımdı.

Fikir ve amel dünyamda etkisi olan isimlerden biri Mengüşoğlu. O'nu, içinden geldiği hayatı, bu hayat sürecinde onu azimli kılan düşünce dünyasını öğrenmek için fırsatlar kollamışumdur. Lakin bunu sürekli sorular sorarak, mülakat yapıyor tarzında değil, geçmiş ve bugününe dair anlattıklarına kulak misafiri olarak gerçekleştirmeye çalıştım. Sohbetleri, sohbetlerimiz, kitapları, konferansları, konferanslarına iştiraklerim ve bu iştiraklerimde yönelttiğim kimi suallerime aldığım yanıtlarım bu bağlamda bana katkılar sağladı. Öyle ki evliliğim ile başlayan hayatımdaki yeni dönemde, kendisine yakınlığım daha da pekişti. Bana ve eşime olan Ağabeyliğini, ben ve eşim hayatımız boyu unutmayacağız, neslimize mutluluk duyarak anlatacağız.

Bir defasında kendinizi tanıtır mısınız sorusuna "Kardeşim ben, dökülmediği yıllarda saçlarını yana doğru tarayan, gözleri kahverengiye yakın bir...

ama gülüyorsun sen. Demek, istediğin yanıt böylesi değil. Şuradan başlayalım öyleyse, babası Derişim İsyânı'na yakın bir tarihte şimdiki Tunceli'nin Mazgirt kasabasında, arkasından mavzerle vurulan Mengüceklerin son oğullarından Nuri Bey'le, Harputlu Bağbancı, Taşçıların Mehmed Said kızı Rukiye'den doğma, yedi çocuktan en büyüğü olarak, 1947 yılında Elaziz'de, babamın bir Ermeni'den kiralağığı Nailbey Mahallesiindeki iki gözlü bir evde dünyaya gelmişim. Elaziz'den sonra Bakır Maden kasabası, Diyarbakir ve Malatya çocukluğumun dolaştığı kentler oluyor."¹ şeklinde bir cevap veriyordu. Aslında onu tanıyınca müşahede edersiniz ki onun bu uslûbu, salt bir espri ya da laf ola beri gele cinsinden bir kelâm değil, karşısındaki kişiyle diyalog zemini aramanın bir yoludur. Öyle ki, bu diyalogun beraberinde artık bir sürecin başladığını görürsünüz. Temelleri düşünmek, düşündürmek, sormak ve sorgulamak yani akletmek yörüngesinde gelişecek bir diyalogtan müteşekkildir. O'nun azminin kısaca özetidir bu: Düşünmek, düşünmeye davet etmek. Ve bu ciddi eylemini karşısındaki- nin yaşına bakmaksızın icra eder. Bu sürece dahil olanlardan biri olarak, şimdi daha iyi anlıyorum ki insanın yetişmesinin bir yolu da bu. Uydu (mukallit) değil şahsiyet sahibi bir insanın yetişmesinin biricik yolu yani... O'nun ömrünü vakfettiği yolun hülâsası da bu zaten: "Müslüman kardeşlerini akletmeye davet etmek, vüs'ati kadar..."

Mengüşoğlu'nun içine doğduğu dünya klasik dindar bir ailedir. Hatta kendisinin ifadelerinde de rastlarız "ehl-i tarikat" boyutu da olan dindar bir aile. Baba tarafından... Mizacının da etkisinden olacak ki, ilk defa babasının din anlayışını masaya yatırdığında, çok genç yaşlarda, kendi yolunu çizmeye başlamıştı. Bu, bile isteye bir seçimdi. İşte bu seçimlerine binaen Allah da O'na kimi yollar açtı. Allahüâlem... Her insan nasıl bedenlen bir gelişime tâbiyse, aklen/kalben de bu böyledir. Allah'ın açtığı yollarda, Mengüşoğlu'nun uğradığı istasyonlar vardı. Ancak bu istasyonlara onu taşıyan şeyi es geçmek, kendisinin sıklıkla zikrettiği "her insanın biricikliği"² ve "insan bireydir, şahsiyet sahibidir" gibi köşe taşlarını es geçmek olur.

¹Kalbim Mühürülenmeden, Dualarında Rahat Döşek Ölümü İsterdi Anam, s.32

²Kalbim Mühürülenmeden, Her İnsan Biriciktir, s.305-306

İletişim kurmaya çalıştığı insanlara hatırlattığı, bu köşe taşlarını O'nun hayatı için zikretmemek, büyük bir eksiklik olur. Kendi iradesi, arayıcılığı ve bugün bu yaşına kadar halen tükenmeyen azmi, hayat yolculuğunda yakıtıdır. Fikrî yolculuğunda, kendisine ivme kazandıracak isimlerle de tanıştı. Bunların en önde geleni de hiç kuşku yok ki Mehmed Said Çekmegil 'di. Çekmegil 'le tarifi ancak kendisince malûm olan bir bağı olduğu şüphesiz. Zira "Said Ağabey'i" için kaleme aldığı eser³ bunun örnekleriyle doludur. Bu özel hukuku aslında birçoğumuz yaşayarak paylaşmıyor muyuz?

İnsanın iki doğumu vardır. Birincisi, anasından dünyaya gelişi. Bir diğeri de fikirlerinin değişmesine vesile olan "o gün". O ikinci doğuma vesile olan insan(lar)ı, özel bir hukukla, ömür boyu unutmayaçağımız kimseler arasında buluveririz. Biraz önce de ifade etmiştim. Mengüşoğlu, karşındakiyle "farklı" bir dille diyalog kurarken, muhatabının kendisinden onlarca yaş küçük olmasına aldırmazlık etmeyerek bir yol alır. Hatta muhatabı kendisinden küçükse daha iştiaqlı, mutlu hisseder kendisini. İşte bu kurduğu yakın, aracısız ve yoğun diyalog, artık Mengüşoğlu'yla o muhatap arasında ölene kadar unutulmayacak özel, hikmet yüklü bir bağı oluşması anlamına gelir. Bunu onlarca, yüzlerce Mengüşoğlu dostuna sorabilirsiniz. Her kim ki O'nunla bir sohbetle iştirak etmişse bu özel hukuk ile ayrılmıştır. Bu yazının sahibi için de durum bundan farklı değildir. Zaten bunca anlatıyı da kitaplardan değil böylesi gözlemlerle edinebilirsiniz, değil mi?

Metin Önal Mengüşoğlu'nu hâlâ bu denli münbit bir kalem, kelâm, hitap sahibi kılan neydi? Neydi muhatabının akleden kalbine temas etme konusundaki özverili hayatının hikmeti? Dedik ya, her şeyden önce mizacı. Ama aynı mizaca sahip insanlar, söz konusu bu dava adamlığına soyunmuyordu. O halde mesele sadece mizaçla anlaşılabilir, açıklanamaz. Öyleyse biraz gerilere gitmemiz, hayatının dönüm noktalarını yakalamamız gerekiyor. Lise yıllarında başladığı yürüyüş ile mesela. Bu o kadar uzun soluklu bir yürüyüş oldu ki halen devam ediyor. 1962'de yazıp 1964'te Yeni İstiklal gazetesinde yayımlanan şiiri "ikinci doğumunun" başlangıç yıllarına denk geliyor. Artık "Atalarımın diniyle Allah'ın dini arasındaki farkı görmüştüm" derken, o ikinci doğumu gerçekleştiriyordu. "İnanıklarımızın ve hayatımızın korkunç teşrifata boğulduğunu"

3 *Bilge Terzi Mehmed Said Çekmegil*, Beyan Yayınları ve Okur Kitaplığı Yayınları

söylerken de doğum sonrası kordonunu kesiyor ve artık kendi ifadesiyle "cılız da olsa müstakil bir ses" çıkarıyordu.⁴ Bu bir başlangıçtı ve bugüne kadar uzandı. Bu koşunun dinamosu her zaman şahsî azmiydi. Buna ilaveten kılı kırk yaran düşünce temrinleri... Said Çekmegil 'de de gördüğümüz (ya da duyduğumuz, okuduğumuz) o şuurdu: "İslâm'a ve İslâm'ın aziz elçisine olan muhabbet. Bu muhabbeti paylaşılanlara ulaşma isteği". Kalbini/aklını saran bu dava, gençleri bile mahçup edecek bir dinamizm katmıştı O'na. Şiirle başlayan yazı hayatı deneme, mektup, biyografi gibi davasına, imanına şahitlik edecek tüm türlerle sürdü. Kendisine bunun nedeni sorulduğunda, deyim yerindeyse neden bir başlıkta yol almadığı... Her müslüman san'at adamına iletilmesi gereken hikmetli bir cevabı veriyordu: "Bence yazmak işinin bir sağlıklı bir de hastalıklısı söz konusudur. Sağlıklı yazma işinde her şeyden önce hangi türde yazılacağı konusundan çok daha önemlisi neler yazılacağı konusudur. Ve beni her zaman ve her şeyden önce ne yazdığım ilgilendirmiştir, neler söylediğim, niçin söylediğim ilgilendirmiştir."⁵ (5)

Metin Önal Mengüşoğlu'yla bir diyalogunuz olduysa, düşünce dünyasıyla temasınız olduysa buraya kadar anlattıklarımızın her birine, her bir okuyucu hayatının belli dönemlerinde şahid olmuştur. Bu da gösterir ki, anlaşılıyorum.

Metin Önal Mengüşoğlu'nu farklı kılan şeyin, bir davası olduğu ve bu davası doğrultusunda tüm benliğiyle mücadele ettiğini anlatmaktı amacımız, buraya kadar. Yanı sıra bir amacımız daha vardı ki o da, davasını kuşanırken ki ahvali. Her bir muhataba "sıcak, sahici, özgün" bir gayretle dokunma azmi. Metin Ağabey'i diğer birçok öykücü, yazar ve fikir adamından farklı kılan birebir, samimi, içten tarzıydı. Bunu çok önemsiyorum. Zira insanından kopuk, uzaklarda, farklı hayatları yaşayan ama ağızlarında, kalemlerinde albenili kelâmlar, fikirler gördüğümüz entelektüellerle dolu fikir-sanat dünyasıyla karşı karşıyayız. Hayır, bir müslüman aydınının, münevverin tarzı bu olamaz, olmamalı. Müslüman münevver, Resulullah'ın (as) mirasçısı olarak içimizde, bizle, bizden olmalı. Hikmetiyle insanlara ufuk açar ama onların arasındayken bunu icra eder. Bu misyonu icra eden münevverimiz ne de azdır. Mengüşoğlu 'na bunu yaptıran etmenirse şu düşüncesi olduğunu düşünüyorum.

4 *Kalbim Mühürülenmeden*, Manzumedden Öyküye Öyküden Şiire Asyalı Ozan, s.22

5 *Kalbim Mühürülenmeden*, Dualarında Rahat Döşek Ölümü İsterdi Anam, s. 36

O şöyle der: "Her insan biriciktir". İnsana böyle anlam yükleyen biri Metin Ağabey. Şahidiyim...

Metin Ağabey lise yıllarında başladığı yürüyüşüne devam eden bir şair, yazar, fikir adamı, öykücü... Fakat bu hasletlere adeta can veren bir "azim, fedakârlık, cesaret ve samimiyet" sahibi. Zaten başka neyle izah edilebilir yurdun dört bir yanına mesafe tanımaksızın koşturması. Bir şekilde haberli olursanız, davetlere icabet etmedeki o azmine, şaşırmanızı mümkün değildir. Zira sabah namazlarında otogarlarda bekleyen, uzun yollara yüksünmeden davasını anlatmak için çıkan biri O. Hele hele son dönemlerde kitle ulaşım imkanlarının nispeten arttığı bir vasat var. O'nun yıllardan beri yolları eskittiğini düşünürseniz, bedenini davası uğruna nasıl da hoyratça (hırpalıyıcı) kullandığını daha iyi anlayabilirsiniz. O'nun hayat kitabında konforun olmadığını takdir edersiniz.

İnsan, yakınlık kurduğu insanlara dair düşüncelerini, duygularını sayfalara dökerken zorlanacaktır. Çünkü içine doğduğumuz ekol bir insanı, ağabeyinizi, kardeşinizi, dostunuzu vb sınırsızca övmeniz konusunda sizi frenler. Değil mi ki Resule nispetle, söylediği söylenen bir sözde "beni öv-

meyin" anlamına ulaşılacak ifadeler var. O halde en yakınlarınız konusunda da duygu ve düşüncelerinizi ifade etmekte zorlanabilirsiniz. Hele ki bu yazının sahibi gibi bireysel yakınlığı ifade etmede mâhir olmayan biri için durum daha vahim. Lâkin bu yazı bir vesika olacağı için ifade etmekte beis yoktur ki, Metin Önal Mengüşoğlu yani bizim için Metin Ağabey kendisinden fikirleri ve bu fikirlerle uyumlu o özverili, samimi hayatıyla istifade ettiğimiz müstesna bir insan olmuştur. O akletmenin salt entelektüel bir faaliyet ya da içsel bir yolculuk olmadığını yazılarında ifade ederken, hayatıyla da bunu somutlaştırmış biri. Akletmenin önemine her daim vurgu yapan şairimiz, bize akletmenin soğuk, gayri insani bir eylem olmadığını gösterdi. O, bu haliyle kelimenin tam manasıyla akleden şairlerden birisiydi. Selam O'nun üzerine olsun, bize kattıkları vesilesiyle...

